

književnosti. Autor pridodaje kako je svaka pojedina životinja enciklopedijskim člankom ipak zatvorena u kavezu ljudskoga jezika i tradicije, aforistički zaokružujući naveden logocentrični kavez (prostor/okolinu bez slobode) i sekularizaciju u razumijevanju životinjstva: "Kada promišljamo unutarnji život životinja, mit je konačno naša jedina istina" (str. XX).

Riječ je o iznimnoj popularnoznanstvenoj knjizi kakva nedostaje hrvatskoj folkloristici i etnologiji, ali ne i hrvatskoj animalistici (budući da je od 1996. godine hrvatski animalistički čitateljski krug *ukrašeniji* knjigom *Životinja i čovjek: prilog kulturnoj zoologiji* Nikole Viskovića), koja kada bi bila napisana, svakako bi trebala zadirati i u kulturnu animalistiku rata o (ljudskim i neljudskim) životinjama rata kao i o političkim životinjama. Kao primjer navodim članak "Serb learnt rape and murder" (*The Times*, 14. prosinca 1992.) Richarda Beestona o zatočenom srbijanskom vojniku koji je u priznanju razotkrio kako je bio treniran za borbu prsa u prsa, koristeći žive svinje kojima je, nakon što ih je svladao, rasporio grkljane, a monstruožnu je praksu primjenjivao nad bosanskim zatvorenicima te u silovanjima i ubojstvima bosanskih djevojaka. Tvrdi da je *slijedio/izvršavao* zapovijedi. (Navedena stravična životinjska i ljudska ubojstva preuzimam iz članka "Speech, Pornography, and Hunting" Marie Cornninou iz knjige *Animals and Women: Feminist Theoretical Explorations*. Ur. Carol J. Adams, Josephine Donovan, 1995.)

Suzana MARJANIĆ

Zbornik koji okuplja raznovrsne priloge, od izlaganja na okruglome stolu organiziranom u čast dvadesetpete obljetnice izlaska iz tiska knjige *Sir i crvi*, autora Carla Ginsburga, preko novinskih napisa do govora izrečenih povodom autorova proglašenja počasnim građaninom Friulija u Montereale Valcellinu, ne-svakidašnje je znanstveno štivo. Poput knjige koja je u središtu rasprave, procjene i komentara njezina četvrtstoljetnog učinka, i ovaj će zbornik imati hrabrosti da o općenitim tendencijama u (mikro-)povijesnoj znanosti – a slobodno bismo mogli reći i u drugim disciplinama s kojima je Ginsburgov svojedobni pothvat rubio, kulturnom povijesti i etnologijom – govori kroz prizmu njezina posebnog slučaja: baš kao što je Ginsburgu Menocchio bio ogledni, a opet i ni na koju apstraktnu kategoriju povijesne znanosti svodivi, ekscentrični "slučaj" ljudskog raskrižja na kojemu su se spajale i sudarale tzv. niska, "pučka" i tzv. visoka, "učena" kultura, pogansko vjerovanje i crkvena dogma, te usmena i pisana civilizacija, tako se i u liku samoga povjesničara za ovdje okupljene autore spajaju mnoge, pa i proturječne metodološke struje suvremene društveno-humanističke pozornice.

Iz naizgled ubičajene procedure niza hvalospjevnih priloga o tome kakav je Ginsburg bio kao znanstvenik, kolega, student i profesor, te kako je njegova studija odjeknula u ovom ili onom znanstvenom području, ovoj ili onoj znanstvenoj sredini (osobito je u tome smislu zanimljiv – i jedinstven – prilog o češkoj recepciji iz pera Pavela Himla), rodilo se intrigantno mnogoglasje koje čitatelja žurno vodi od priloga do priloga kako bi vidio kako se u načetim pitanjima odlučio postaviti koji autor. Ginsburg, koji se i sam javlja vlastitim prilogom u tome mnogoglasju – ne računamo li njegove dionice u objavljenim razgovorima, kao što je intervjuu s Rinom Pensatom, gdje iznosi sjajne zamjedbe o knjižnicama i knjižničarima – rado priznaje kako se kao povjesničar u prvome

Uno storico, un mugnaio, un libro, Carlo Ginsburg, Il formaggio e i vermi, 1976-2002, a cura di Aldo Colonnello, Andrea Del Col, Circolo culturale Menocchio, Montereale Valcellina 2002., 195 str.

redu obraćao široj publici, manje svojem pedantesknom i razmjerno tradicionalnom znanstveničkom okružju, iz kojega se uostalom odlučio otisnuti na američku katedru (pa se zbog tog svojeg odmetništva od matice Italije i ovdje, zanimljivo, morao braniti u razgovoru s Vittorinom Foom naslovljenim "Znamo kako priča/povijest završava..."). Da ga je takva impostacija autorskog ja odvela zapravo na najinovativnije metodološke putove i stranputice, na koncepciju historiografije kao sebe svjesne priče koja ne skriva vlastite odabire i strategije uvjeravanja, ali niti ne zamagljuje ili, ne daj bože, falsificira svoje izvore, svjedoče brojni rakursi iz kojih je danas moguće sumirati njegove prekretničke rezultate, od pitanja stila (Anne Jacobson Schutte) do epistemoloških refleksija (Tony Molho).

Ne izostaju ni oštri polemički akcenti, kao što je istup "I nuovi guru" (novi gurui), što ga je Carlo Bernardini objavio u dnevniku *La Repubblica* 1990. godine, gdje se Ginsburgova knjiga dovodi u vezu s navodnim suvremenim otkazom razuma u novijim epistemološkim ponudama, te gdje se protagonist *Sira i crva*, friulanski mlinar Menocchio, što ga je krajem šesnaestog stoljeća spalila inkvizitorska šaka zbog heretičke hibridizacije poganske duhovnosti i kršćanskog nauka, ni kriv ni dužan, javlja pod obnovljenim krinkama i imenima kao što su Gregory Bateson ili Edgar Morin. No čini se da je mlinar ipak ovdje najčešće maska samoga povjesničara (nerijetko su ga, veli, i samog držali friulancem) i njegove smjelosti da se i desnim i lijevim ideološkim presizanjima u intelektualnu radoznalost suprotstavi ponajviše snagom pouzdanja u osobni interes, integritet, erudiciju, sposobnost povezivanja, sluh za nadopunu faktografskih lakuna uz pomoć posrednih indicija, napose predavački žar i spisateljski talent. Da je taj egzistencijalni projekt imao dugoročnog smisla te da mu samo zdrava sredina može dati dostojan dug, daleko od svakog nekritičkog obožavanja, svjedoči i posljednji prilog u zborniku iz pera Giana Paola Grija. I iz njega izranja ideja da se znanost može sačuvati samo menocchiovskom upornošću da se osebujnim, vlastitim intelektualnim doprinosom preispita svaka, pa i znanstvenička dogma, te da se u tome, ako ureba, pođe zaobilaznim i posrednim putokazima: slijedeći, kako Gri kaže, "miris divljine".

Lada ČALE FELDMAN

Slavica Stojan, Vjerenice i nevjernice, Žene u svakodnevnici Dubrovnika (1600.-1815.), HAZU Zavod za povijesne znanosti, Dubrovnik; Prometej, Zagreb 2003., 406 str.

Posljednjih godina Zavod za povijesne znanosti u Dubrovniku (HAZU) ponudio je čitateljskoj javnosti niz naslova o dubrovačkoj povijesti. Okupljenima oko neiscrpnog dubrovačkog arhiva, povjesničarima kao što su Zdenka Janeković Römer, Nella Lonza, Nenad Vekarić i drugi, Dubrovnik je postao privilegiranim područjem istraživanja. Obogaćujući

hrvatsku historiografiju novim temama i pristupima u nizu recentnih studija, ta dubrovačka znanstvenoistraživačka jezgra učinila je dubrovačku regiju jednom od najcjelovitije povijesno istraživanih područja.

U skupinu dubrovačkih povjesničara svakako pripada i Slavica Stojan, nizom svojih dosadašnjih radova, također i svojom novom knjigom *Vjerenice i nevjernice*. Kako i podnaslov naviješta, autorica se bavi temom žena u dubrovačkoj svakodnevnici u razdoblju 1600.-1815. godine. Taj je okvirni vremenski obzor i premašen, posebice referiranjem na prijašnje, 16. stoljeće.

Knjiga se temelji na autoričinu studioznom arhivskom radu u Državnom arhivu u Dubrovniku. Listajući sudske zapisnike pisane tijekom dvaju stoljeća, Stojan traga za obrisima svakodnevnog života dubrovačke zajednice, posebno se fokusirajući na život žena. Najrazličitije sudbine dubrovačkih vladika, godišnica, svodilja, tovijernarica,